

**“ГЭМТЭЛ СОГОГИЙН ТУСЛАМЖ, ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЧАНАР, ХҮРТЭЭМЖ,
ТОНОГ ТӨХӨӨРӨМЖИЙГ САЙЖРУУЛАХ ТӨСӨЛ”-ИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛСНЭЭР
МОНГОЛ УЛСЫН ЭДИЙН ЗАСАГ, ТУХАЙН САЛБАРТ ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ, ҮР
ДАГАВРЫН ТАЛААРХ ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ**

1. Өнөөгийн нөхцөл байдал, төсөл хэрэгжүүлэх хэрэгцээ, шаардлага

Өнөөгийн нөхцөл байдал

Монгол Улсын хэмжээнд 2025 онд 232,315 осол гэмтлийн шинэ тохиолдол бүртгэгдэж өмнөх оноос 4.4 хувиар өсөж, хамгийн их тохиолдолтой жил болсон. Манай улсын 100,000 хүн тутамд ногдох тохиолдлын түвшин 6766.4 байна. 2025 онд бүртгэгдсэн нийт осол гэмтлийн 83.8% нь нийслэлд, 16.2% нь орон нутагт бүртгэгдсэн бөгөөд 100,000 хүнд ногдох тохиолдлын түвшнээр авч үзэхэд нийслэлд 11,617, орон нутагт 2,141 байна.

Гэмтэл согог судлалын үндэсний төв (цаашид “ГССҮТ” гэх)-д 2025 онд нийт 15,155 мэс засал буюу хэвтэн эмчлүүлэгчдийн 70.7% хувьд мэс засал эмчилгээ хийгдсэн ба 2024 оноос 5.2%-иар буурч, 2020 оноос 44.5%-иар нэмэгдсэн байна.

Тус төвд 2025 онд 99,338 сэргээн засах эмчилгээ хийлгэсэн ба өмнөх оны үзүүлэлттэй харьцуулахад 30.8%-аар, 5 жилийн дундажтай харьцуулахад 79.8%-аар тус тус нэмэгдсэн байна. Монгол Улсад гэмтэл, ослын шалтгаант өвчлөлийн тоо тогтмол өсөж байгаа хэдий ч тусламж, үйлчилгээний үндсэн бааз болох ГССҮТ-ийн мэс заслын өрөөнүүдийн орчин, тоног төхөөрөмжийн хүчин чадал олон улсын стандартаас хоцорсон, халдвар хяналт, аюулгүй ажиллагааны нөхцөл сул хэвээр байна. Тухайлбал:

- Сүүлийн үеийн мэс заслын тоног төхөөрөмж, дүрс оношилгоо эмчилгээний шийдлүүд дутмаг;
- Мэс заслын дараах сэргээн засах эмчилгээг хийхэд тоног төхөөрөмжийн хүрэлцээ муу, эмчилгээний үр дүн, эдгэрэлтийг сайжруулах боломж нөхцөл хомс.

Иймд Гэмтэл согогийн тусламж, үйлчилгээний чанар, аюулгүй байдал, үр дүнг сайжруулах зорилгоор иж бүрэн шинэчлэл хийх шаардлагатай байна.

Үндэслэл

Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалын 3.4.1.10-т “Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ болон эрүүл мэндийн салбарын хүний нөөцийг бэлтгэх тогтолцоонд олон улсын стандартыг мөрдүүлж, оношилгоо, эмчилгээний олон улсын дэвшилтэт техник, технологийг нэвтрүүлнэ” гэж, Монгол Улсын засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 2.3.2.8-д. “Сэргээн засах тусламж, үйлчилгээг олон улсын жишигт нийцүүлэн хөгжүүлж, тусламж, үйлчилгээ шаардлагатай иргэдэд урт болон богино хугацаанд цогц байдлаар, нотолгоонд суурилсан тусламж, үйлчилгээг үзүүлж, чанар, аюулгүй байдлыг хангана” гэж тус тус заасан.

Төрөөс эрүүл мэндийн талаар баримтлах бодлогын хүрээнд хүн амд үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг тэдний эрэлт, хэрэгцээнд тулгуурлан аливаа

өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, нотолгоонд суурилсан оношилгоо, эмчилгээний шинэ технологийг нэвтрүүлэх, эрүүл мэндийн салбарын санхүүжилтийн зохистой тогтолцоог бүрдүүлэх замаар тусламж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулан монгол хүний дундаж наслалтыг уртасгах зорилготой.

Тогтвортой хөгжлийн зорилт-3 - Зам тээврийн ослын шалтгаант нас баралтын түвшин (100 000 хүнд ногдох) Монгол Улс 15.6 буюу дэлхийн дунджаас доогуур байна.

2. Салбарын болон эдийн засгийн үр ашиг

Зардал, Үр ашгийн тооцоо

Шууд зардал: Төсөлд зарцуулах нийт хөрөнгө — 7,500,000 €;

Шууд үр ашиг: Хүндрэл буурснаас хэмнэгдэх эмчилгээний зардал;

Дам үр ашиг: Хөдөлмөрийн чадвар алдалт буурснаас эдийн засагт бий болох ашиг;

Нийгмийн үр ашиг: Өвчтөн шилжүүлэх, ар гэрийн дагалдах зардал буурах.

Шууд үр ашгийн тооцоо (эмчилгээний зардлын хэмнэлт)

Мэс заслын дараах хүндрэл 10%-аар буурна:

ГССҮТ-д жилд дунджаар 16,000 мэс засал хийгддэг (сүүлийн 3 жилийн дундаж);

Хүндрэл гардаг хувь = ойролцоогоор 12–15% (ДЭМБ дундаж);

Хүндрэлтэй тохиолдлын 1 өвчтөнд зарцуулах дундаж нэмэгдэл зардал = 800 €.

Тооцоолол: Хүндрэлтэй 1920 тохиолдол 10% буурахад: 192 тохиолдол багасна.

Эмчилгээний хэмнэлт: $192 \times 800 \text{ €} = 153,600 \text{ €} / 1 \text{ жилд} /;$

Дам үр ашгийн тооцоо (хөдөлмөрийн чадвар алдалт буурах)

Сэргээн засах үйлчилгээ сайжирснаас сэргэлтийн хугацаа 20–30% буурна:

Сэргээн засах эмчилгээнд хамрагддаг гэмтлийн өвчтөн: 2,500 хүн/жил;

Ажиллах чадварын дундаж алдагдал: 45 хоног;

Шинэчлэлээс хойш буурах хугацаа: 10–15 хоног;

Монгол Улсын нэг ажилтны дундаж бүтээмжийн алдагдал (өдөр): 35 €.

Тооцоолол: $2,500 \times 12 \text{ хоног} \times 35 \text{ €} = 1,050,000 \text{ €} / 1 \text{ жилд} /;$

Гадаад урсгалыг бууруулах зардлын хэмнэлт

Гадаад улсад эмчлүүлэгчээс гарах дундаж зардал (зам, хоол, байр): 1500–2000 €;

Гэмтэл согогийн тусламж, үйлчилгээний чадавх, тоног төхөөрөмж, мэс заслын орчныг шинэчлэх энэхүү төсөл нь Монгол Улсад нарийн мэс засал, яаралтай тусламж, сэргээн засах эмчилгээ дотооддоо бүрэн хүрэлцээтэй болох нөхцөлийг бүлдүүлнэ. Ингэснээр гадаад руу чиглэсэн эмчилгээний урсгал 15–20% буурна. (ойролцоогоор 200 хүн).

Тооцоолол: $200 \times 1800 \text{ €} = 360,000 \text{ €} / 1 \text{ жилд} /.$

Хүснэгт 1. Нийт жилийн үр ашиг (хэмнэлт ба ашиг)

Үр ашгийн төрөл	Жил бүрийн хэмнэлт (€)
Мэс заслын хүндрэл буурснаас	153,600

Хөдөлмөрийн чадвар алдалт буурах	1,050,000
Гадаад урсгалыг бууруулах зардлын хэмнэлт	360,000
НИЙТ ЖИЛИЙН ҮР АШИГ	1,563,600 € / жил

Зардал, үр ашгийн харьцаа (Benefit–Cost Ratio, BCR)

BCR=Жил бүрийн үр ашиг / Нийт зардал
Тооцоолол: BCR=1,563,600/7,500,000=0.21

Дүгнэлт: Төсөл жил бүр нийт хөрөнгө оруулалтын 21%-ийн үр ашиг өгч байна.

Хөрөнгө оруулалтын нөхөх хугацаа (Payback Period)

Нөхөх хугацаа=Нийт зардал/ Жил бүрийн үр ашиг
Тооцоолол: Нөхөх хугацаа=7,500,000/1,563,600=4.7 жил

Дүгнэлт: Төсөл 4.7 жилийн дотор анхны хөрөнгө оруулалтаа бүрэн нөхнө.

Нэгдсэн дүгнэлт

Төсөл хэрэгжсэнээр жил бүр 1.56 сая € хэмнэлт, эдийн засгийн ашиг бий болно.
Төсөлд зарцуулах хөрөнгө 4.7 жилийн дотор нөхөгдөнө.

Мэс заслын дараах хүндрэл 30% буурснаар эмчилгээний зардал, нас баралт, хүндрэл эрс багасна.

Хөдөлмөрийн чадвар алдалт буурснаас 1 сая €-аас дээш эдийн засгийн өсөлт жил бүр бий болно.

Гадаад улсад эмчлүүлэх иргэдийн тоо 15-20%-аар мэдэгдэхүйц багасна.

---o0o---